

דבר הרה"בית

י"ד ע"י הרה"ג ר' יהושע נחמן שליט"א מרבני בית ההודאה לענייני ריבית

גליון ע"ט

פרשת חקת

שאלות המצויות בהלכות ריבית
נושא השבוע:
מכירת זכות שיש לו
באשראי

דבר העורך

בפרשת השבוע [כ' ח'] כשאמר הקב"ה למשה רבינו שיהיה נס עם המים. כתוב **קח את המטה** . . . והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעיניהם: פירש"י ואת בעיניהם מפאן שחס הקדוש ברוך הוא על ממונן של ישראל.

ראיתי במפרשי רש"י, שדקדקו אולי הטעם שהקב"ה נותן מים לבהמות זה בשביל הבהמות, שלא יהיה להם צער בעלי חיים, לזה דקדק הקב"ה ואמר ואת בעיניהם, שאני לא נותן מים לבהמות בגללם, שלבהמות לבד אין ראוי בשבילם לעשות נס, אלא ואת בעיניהם, בגלל שהם בהמות של בני ישראל, וכדפירש רש"י שחס הקדוש ברוך הוא על ממונן של ישראל.

יש לנו ללמוד מזה כמה הקב"ה מחבב ממונן של ישראל עד שיעשה נס בשביל ישראל ובשביל ממונן של ישראל, בשביל הבהמות אינן ראויין לנס, אבל בשביל שהן ממונן של ישראל, לכן לזה לבד כבר ראוי שיהיה נס.

אולם זה דוקא ממון של ישראל הכשרים, ולזה ממונם חביב אצל הקדוש ברוך הוא, יעזור השי"ת שנזכה לשפע ויהיה הממון שלנו חביב אצל הקדוש ברוך הוא.

הפנה של הילדים

מעשה במתנה מאבות ובנים

בבין הזמנים התקיים בביהמ"ד אחד הגרלה מטעם חברת אבות ובנים, [ארגון של כל העיר] ואחד הילדים זכה בזכות כסף מזמן 50 ₪, אבל הגבאי של אבות ובנים, לא נתן לו את הכסף מיד אלא רשם לו כמין שטר שילך עם זה לגבאי הראשי של אבות ובנים, והוא יתן לו את הכסף שזכה בהגרלה.

שטר זכות
הילד שמחזיק הכרטיס הזה יש לו זכות לקבל מחברת "אבות ובנים" 50 ₪, וחתימה על זה.
מוציא שב"ק פרשת ואתחנן
גבאי אבות ובנים

אבל הוא רצה כבר עכשיו את הכסף ולכן נגש לחבר שידע שיש לו כסף, ובקש ממנו שיתן לו עכשיו 45 ₪ והוא יתן לו את השטר זכות לקבל 50 ₪. השאלה האם יש בזה רבית, שנקבל 45 ₪ ונותן לו כרטיס שנקבל בעזרת ה' 50 ₪.

תשובה

אין בזה רבית, שמכין שחברת "אבות ובנים" מחייבים כבר לתן לילד זה את הפרס, [מאחר שגבר כתבו על שטר] לכן יכול הוא למכר את הזכות לאחר, על ידי שמעביר לו הפרטיס, ואין זה הלוואה [45 ₪], אלא מוכר לו את הזכות.

פסקי הלכות

בענין מכירת זכויות שיש לו כשכבר חייבים לו וכעדיין אין חייבים לו

א מצונו היתר במכירת שטר חוב (סימן קע"ג ס"ד) שמותר למכור שטר חוב שחבירו חייב לו בפחות, ואף שנראה כריבית שחבירו משלם לו עכשיו 950 ויקבל אחר כך 1,000 אפילו הכי אין זה ריבית, כיון שדינו כמכר.

ב ומכירת צ'ק בכל אופן דינו כחוב

צ'ק הסכמת רוב הפוסקים שדינו כמכירת חוב שכבר חייבים לו, דהיינו זה ודאי אם יש לאדם צ'ק על ידי ששילמו לו בצ'ק על איזה טירחא שעבד, או שקנה חפץ ושילם בצ'ק, באופן זה פשוט שדין הצ'ק כחוב גמור ששייך למוכרו, שהרי מחוייב הוא לתת את הכסף הזה למי שמחזיק את הצ'ק.

וכן אפילו אם קיבל צ'ק למתנה [כגון לחתן כלה וכדומה] זה גם נחשב כחוב שחייבים לו, היינו שהחתן שקיבל את הצ'ק כמתנה יכול עכשיו למכור את הצ'ק לאחר, שמכיון שעל פי דין תורה ולהבדיל ע"פ חוקי המדינה ומנהג הסוחרים, יכולים לגבות עם צ'ק, לכן כבר מחוייב ליתן לו, וממילא שייך למוכרו. [כ"כ בתורת ריבית ועוד

מחברי זמנינו]

ג אולם זה דוקא בחוב שחייבים לו כבר

אולם דוקא חוב שחייבים לו כבר נחשב כמכירה, אבל אם עדיין אין חייבים לו, ומוכר זכות מה שהבטיחו לו שיתנו לו מתנה, אי אפשר למכור זכות זה בזול.

דוגמא מכירת זכות המילגה בכלל בוקר

אברך אחד לומד כל יום בכלל בוקר, [ומשלמים כל חודש בראש חודש סך 500 ₪, [וזה כולל שבאמת משלמים כבר כמה שנים בלי עיכובים] אלא שההסכם מלכתחילה הוא שזה רק בלי נדר ואינם חייבים כלום על פי דין תורה] ויש לו זכות לקבל 500 ₪ בסוף חודש הזה, ורוצה למכור את הזכות שלו לאברך אחר, שחבירו יתן לו עכשיו 450 ₪, ויקבל את ה500 ₪ כשילמו המילגה.

הדין בזה שאינו יכול למכור זכות זו לחבירו, שמכיון שזהו רק בגדר מתנה, (שכן היה ההסכם מתחילה), לכן בזה אין שייך למכור את החוב בפחות, שהרי אין כאן שום חוב שחייבים לו.

ועוד יש בזה סברא נוספת לאיסור מכיון שאי אפשר על פי הלכה למכור זכות זה, שאי אפשר להקנות את הזכות בקנין, [ע"י שטר או מעמד שלשתן] ממילא יש בזה איסור ריבית. [ברית יהודה עיקרי דינים

[פרק י"א דין י"ג]]

ברכת מזל טוב

להרה"ח ר' משה רוזנפלד שליט"א -
אשדוד
לרגל שמחת לידת הבן
למזל טוב

ברכת מזל טוב

לכ"ק אדמו"ר משאץ שליט"א - אשדוד
לרגל שמחת נישואי בתו
יום ג' אולמי האצולה
במזל טוב ובשעטומ"צ

ברכת מזל טוב

להרה"ח ר' גבריאל נחמן שליט"א - אשדוד
לרגל שמחת נישואי בתו
עב"ג הבה"ח קלמן ב"ר אהרן יעקובוביץ
במזל טוב ובשעטומ"צ

מעשה בריבית

מעביר אשראי אצל חנות ומשלמים לו פחות קצת ובגלל שמעביר אשראי בתשלומים משלמים לו פחות.

אברך אחד שאל היות שבני ביתו מארגנת לפעמים מכירות בביתו, על פריטי מלבוש שונים, ובדרך כלל משלמים לו על הפריטים שקונים במזומן [או בליט ברירה מסכים גם שישלמו לו בצ'ק], אבל אין לו מכשיר לגבות עם זה אשראי, ולכן מעדיף שישלמו לו במזומן, אבל אם יש אחד שקונה רק באשראי מוכן הוא לקחת מספר אשראי, והולך אחר כך לאיזה חנות, ששם עשה הסכם עם האחראי, שהוא נותן לאחראי פרטי אשראי לגבות, והאחראי על החנות נותן לו את הכסף. אלא שהוא מנכה לו מהסכום כמה אחוזים, לדוגמא אם סה"כ מעביר אשראי בסך 1,000 ₪ נותן לו 950 ₪ מזומן 5%, או בהעברה בבנק אין זה חילוק כלפי העניין וסכום זה מנכה על העמלה של חברת האשראי, וגם שכר על הפעולה.

יש לשאול

1. האם מה שמשלם לו פחות 5% מותר, [אף באופן שמשלם לו עכשיו קודם שקיבל את הכסף - וזה כהלואה], או שיש בזה איסור.
2. ואם יש היתר על 5%, באופן שאומר שינכה 10% באשראי בתשלומים גם יש להתיר, או לא.

תשובה

במעביר אשראי בלא תשלומים בזמנינו רוב פעמים אין באמת הלואה

הנה בזמנינו בארץ ישראל [תשפ"ב] חברת האשראי משלמת את הכסף מיד, ואף אם החנויות לא מקבלות מיד, מכל מקום השליח של החנות [חברה השנייה הם כבר מקבלים את הכסף מיד], ממילא אין בזה שום הלואה.

האם מותר שישלם פחות

ולכן בודאי מותר לבעל החנות לגבות מהאברך כמה שירצה על השירות, ואין בזה משום ריבית, [אף אם בעל החנות לא מקבל את הכסף מיד ויש כאן המתנה, ועוד יש להאריך בזה].

אולם באופן שזה בתשלומים יש כאן מציאות של המתנת מעות,

שבעל החנות אינו מקבל את הכסף רק בעוד חודש או יותר, בזה יש לדון האם מותר לבקש יותר.

ישאר הוא בלא הכסף, ולא יוכל לבקש בחזרה את הכסף, ואף שזהו חשש רחוק מאוד, ולכן אין אנשים מפחדים, אעפ"כ הרי זה נשאר עדיין בגדר מכירה].

איך מועיל קנין

כתבו הפוסקים שגם קנין שנהוג בין אנשים גם כן מועיל, ואם כן גם בזה מכיון שהעביר את פרטי האשראי שוב זה נחשב כקנין גמור, כך שמעתי.

ולכן מותר למכור את הזכות האשראי, באיזה סכום שבעל החנות מציע לו, לדוגמא שינכה לו 10% על שירות של קניית החוב.

לשלם פחות בגלל שקבל הכסף בתשלומים

אלא שאסור לו לפרש שני מחירים, שאם יקח את הכסף מיד ינכה לו 10% ואם יקח את הכסף אחר כך ינכה לו רק 5%.

האם זה נחשב כהלואה או כמכירה
הנה מצינו בפוסקים שמוותר למכור שטר חוב שחבירו חייב לו, אם כן יש להתיר גם בצירוף זה, שהרי כבר מכר פריטי מלבוש, והקונה חייב לשלם לו על מה שקנה לדוגמא 500 ₪, והוא לא שילם לו במזומן אלא נתן לו איזה דרך לגבות את החוב, במשך כמה חדשים, וזה על ידי חברת אשראי, יש לו זכות גבייה, ויכול הוא עכשיו לקחת את החוב - זכות הגבייה שיש לו, ולמכור לחבירו, כמו כל מכירת שטר חוב שייכול למכור לחבירו בפחות.

במכירת חוב צריך שיהיה האחריות על הלוקח

וכמו שבמכירת שטר חוב צריך תנאי שיהיה האחריות על המקבל שקנה את החוב, הוא הדין כאן, הרי האחראי בחנות קונה את זכות הגבייה על סך 1,000 ₪, על ידי שמשלם 950 ₪, קונה את החוב של 1000 ₪, ובאמת אחריות החוב הוא עליו, [היינו שאם חלילה חברת האשראי תקרוס ולא ישלמו לו,

העולה להלכה

באופן כללי [אם משלם בתשלום אחד, אף אם בעל החנות משלם לאברך קודם שמקבל את הכסף] - בזמנינו אין זה הלואה, ולא שייך בזה ריבית

באשראי בתשלומים בדרך כלל הרי זה מכירה, שמכר לו זכות גבייה, ולכן מותר לבעל החנות לנכות לו על האשראי גם ההוצאות, וגם שכר טירחא, באיזה סכום שרוצה. אבל לא יאמר לו בשום ענין שני מחירים, שאם תקבל את הכסף עכשיו יהיה המחיר כך, ואם תקבל את הכסף אחר כך יהיה המחיר כך, [שזה ממש ריבית]

בית דין צדק זכית הוראה דעניני ריבית שע"י הרה"ג פנחס זינגר שליט"א

חברי הנשיאות שליט"א: הגאון רבי יצחק זילברשטיין • הגאון רבי מנחם שפיר • הגאון רבי נפתלי טיטבום • הגאון רבי שמואל קהת גרוס • הגאון רבי שלמה זעפרני

לשמיעת שייעורים
וזדרשות ועוד בקי הרבית
072-3705882

ע"מ לערוך היתר עיסקא
לבעלי העסקים
02-5015920 שליוזה 7

לשאלות בהלכות ריבית למענה רבני
02-5015920
בשפות עברית אידיש אנגלית צרפתית